

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Філософський факультет
Кафедра української філософії та культури**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

філософського факультету

_____ **Дмитро НЕЛПА**

« ____ » _____ 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА КУЛЬТУРА**

для студентів

галузь знань	10 Природничі науки
спеціальність	105 Прикладна фізика та наноматеріали
освітній рівень	Бакалавр
освітня програма	«Еконофізика»
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2022/2023</u>
Семестр	<u>V</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>
Мова викладання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>залік</u>

Викладач: професор кафедри української філософії та культури, доктор філософських наук, професор Сторожук С.В.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.

КИЇВ – 2022

Розробник: Сторожук Світлана Володимирівна, д.ф.н., проф., професор
кафедри української філософії та культури

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри української філософії та культури

_____ Мирослав РУСИН

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2022 року

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від « ____ » _____ 2022 року, № ____

Голова науково-методичної комісії _____ Ірина МАСЛІКОВА

« ____ » _____ 2022 року

**Схвалено науково-методичною комісією факультету радіофізики,
електроніки та комп'ютерних систем**

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від « ____ » _____ 2022 року, № ____

Голова науково-методичної комісії _____ Сергій РАДЧЕНКО

« ____ » _____ 2022 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни - забезпечення філософсько-культурологічної складової підготовки висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців освітнього ступеня «Бакалавр», які здобули теоретичні та практичні знання, вміння та навички, що достатні для виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю та здатні інтегруватися у європейський та світовий науковий, освітній та культурний простір.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: До вивчення дисципліни «Українська та зарубіжна культура» необхідно отримати повну середню освіту та володіти елементарними навичками критичної інтерпретації інформації щодо культурних процесів та подій.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна програма «Українська та зарубіжна культура» створена на базі наукової школи кафедри української філософії і культури філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка та виконана у межах Комплексної наукової програми Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Модернізація суспільного розвитку України в умовах світових процесів глобалізації», науково-дослідницької теми філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 11БФ041-01 «Філософсько-світоглядні та політологічні аспекти гуманітарного розвитку сучасного суспільства».

Дисципліна «Українська та зарубіжна культура» знайомить студентів з основними тенденціями розвитку української та зарубіжної культури, розкриває місце та роль української культурної спадщини в світовому процесі, висвітлюються особливості формування української ідентичності та самобутність української культурної спадщини. Опанування дисципліни дає можливість студентам познайомитися зі світоглядними та соціокультурними передумовами історичного та культурного поступу людства, основними мистецькими напрямками та постатями, які визначали культурний поступ людства, ціннісною та світоглядними підвалинами розвитку суспільства в різні історичні періоди. Вагоме значення відводиться всебічному вивченню української культури у нерозривному зв'язку з культурними надбаннями зарубіжних країн протягом всієї світової історії. Такий підхід дає можливість визначити сутність культури, загальні закономірності її розвитку, роль у процесі етнічного самовизначення, збереженні національної єдності та значення останньої в сучасному глобалізованому світі.

4. Завдання (навчальні цілі):

- сформувати у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» ряд загальних компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю;

- сформувати у здобувачів вищої освіти здібності до самостійного аналізу специфіки різних культур та їх взаємозв'язків;
- ознайомити здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» з поведінковими стереотипами в різні епохи і в різних культурах;
- сформувати здібності до критичного сприйняття чужих думок та ідей та пошуку власних шляхів вирішення проблеми та критичного аналізу власних матеріалів;
- сформувати компетенції у сфері міжкультурного діалогу та здатність працювати в міжнародному контексті.
- сформувати у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» здатність до аналізу економічних, політичних, духовних, соціальних факторів, що впливають на систему світосприйняття людей і моделі їхньої поведінки та світобачення;
- забезпечити повне досягнення здобувачами вищої освіти програмних компетентностей та очікуваних результатів навчання за дисципліною «Українська та зарубіжна культура».

Дисципліна «Українська та зарубіжна культура» забезпечує набуття здобувачами освіти за спеціальністю 105 Прикладна фізика та наноматеріали таких **компетентностей**:

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК – 1).
2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК – 2).
3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК-5).
4. Навики здійснення безпечної діяльності (ЗК-14).
5. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проєктів (ФК-1).

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумко вій
Код	Результат навчання			

				оцінці з дисципліни
	Знати:			
1.1	1. Поняття культури та його багатозначність. Основні функції культури. Морфологія культури. Основи періодизації культури. Предметне поле та завдання культурологічних досліджень. Поняття «етнос», «народ», «нація». Національна культура як особлива сфера спілкування. Джерела та складники національної культури.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота	5
1.2	Основні етапи антропосоціогенезу. Поняття неолітичної революції. Міфологія як історично перша форма світогляду. Проблема виникнення мови. Генезис моральної свідомості та мистецтва. Особливості розвитку культури на Стародавньому Сході.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота	
1.3	Періодизація культури Античності. Загальна характеристика міфології Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Мистецтво Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Філософія як особлива форма культури Античності. Структура міфологічного простору давніх слов'ян. Специфічні риси слов'янської міфології.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота	5

1.4	<p>Періодизація Середньовічної культури. Роль християнства у розвитку Середньовічної культури. Європейське середньовічне мистецтво: основні напрями. Становлення університетської освіти і науки в епоху Середньовіччя. Київська Русь як соціокультурна система. Значення християнства для культури Київської Русі. Феномен двовір'я. Мистецтво Київської Русі: загальна характеристика. Філософська та соціально-політична думка Київської Русі: загальна характеристика.</p>	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота, презентація самостійного дослідження	5
1.5	<p>Періодизація та загальна характеристика епохи Відродження. Мистецтво Відродження: основні напрями та представники. Соціально-політична думка епохи Відродження: загальна характеристика. Тенденції та явища українського Відродження. Реформаційно-гуманістичний напрям в українській культурі. Братський рух та полемічна література в Україні.</p>	Семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота, презентація самостійного дослідження	5
1.6	<p>Передумови становлення барокового мистецтва. Феномен бароко. Світоглядні засади культури Просвітництва. Раціоналістична картина світу доби Просвітництва та її вплив на культуру та мистецтво. Феномен бароко в українській культурі.</p>	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота, презентація самостійного дослідження	5

1.7	Соціокультурні трансформації європейського світу у ХІХ ст. 2. Філософський песимізм та волюнтаризм та їхній вплив на мистецтво. 3. Західноєвропейське мистецтво ХІХ століття: основні напрями та представники. Модерн в культурі: основні представники, загальна характеристика стилю. Періодизація української культури ХІХ століття. Дворянський період. Народницький період. Модерний період.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота, презентація самостійного дослідження	5
1.8	Духовна ситуація ХХ – початку ХХІ ст. Модерн та Постмодерн. Авангардистське мистецтво першої половини ХХ ст.: основні напрями та представники. Масова культура. Мультикультуралізм, глобалізація та універсалізація культури. Українське мистецтво ХХ століття як частина світової художньої культури. Сучасні культурологічні проблеми європейської інтеграції України.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійної роботи, дискусії, письмова контрольна робота, презентація самостійного дослідження	5
	Вміти:			
2.1	самостійно працювати з різними літературними джерелами та критично аналізувати опрацьований теоретичний матеріал	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, контрольна робота, презентація самостійного дослідження	10
2.2.	Публічно презентувати результати самостійних досліджень та комунікувати у професійному середовищі	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, контрольна	10

			робота, презентація самостійного дослідження	
2.3	використовуючи понятійно-категоріальний апарат культурології для аналізу та роз'яснення основних соціокультурних проблем сьогодення	Семінар, Самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, контрольна робота, презентація самостійного дослідження	10
	комунікація:			
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої культурологічної літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, індивідуальна творча робота, презентація самостійного дослідження	5
3.2	публічно презентувати результати проведених культурологічних досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, індивідуальна творча робота, презентація самостійного дослідження	5
3.3	вести полеміку стосовно питань ділової культури в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом культурології.	Семінари	Усна доповідь, дискусії, індивідуальна творча робота, презентація самостійного дослідження	5
	автономність та відповідальність:			

4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу із культурологічних досліджень, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
4.2	нести відповідальність за достовірність та незаангажованість самостійних культурологічних досліджень та оцінок	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
4.3	вирішувати самостійно комплексні завдання, пов'язані з верифікацією результатів авторських досліджень та узагальнень, присвячених тим чи іншим культурологічним проблемам	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, презентація самостійного дослідження	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6.	1.7	1.8	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3
	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 11. Планувати й організувати результативну професійну діяльність індивідуально і як член команди при розробці та реалізації наукових і прикладних проектів.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання студентів (форми контролю):

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.8), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.3); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

- семестрове оцінювання:

Усна доповідь та участь в дискусіях на семінарах: – РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3 – 24 / 40 балів.

Індивідуальна творча робота – РН 3.1, 3.2, 3.3 – 12 / 20 балів.

Презентація самостійного дослідження – РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3 – 12 / 20 балів.

Підсумкова письмова контрольна робота – РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8 – 12 балів/ 20 балів

7.2. Організація оцінювання:

Усні доповіді, презентація самостійного дослідження оцінюються впродовж семестру. Оцінювання самостійної роботи у формі індивідуальної творчої роботи проводиться на семінарських заняттях. У разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі.

Підсумкове оцінювання: у формі заліку

Підсумкова оцінка з освітнього компонента, підсумковою формою контролю за яким встановлено залік, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання. Оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються. Обов'язковим для отримання позитивної підсумкової оцінки (60 балів і вище та «зараховано») є успішне виконання всіх форм оцінювання (по кожній не менше 50% від максимально можливої кількості балів). Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження / підсумкової контрольної роботи

15-11 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / підсумкової контрольної роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні

завдань.

7.3. Шкала відповідності оцінок:

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостій на робота
1	Тема 1 Культура як об'єкт міждисциплінарного дослідження. Феномен національної культури Самостійна робота: Основні концепції культури. Культура як соціальний феномен. Феномен контркультури. Особливості становлення національної культури. Етнічні та політичні нації . Національна та народна культура. Єдність і взаємозалежність світової та національної культури	1	1	3
2	Тема 2. Ранні форми культури Самостійна робота: Своєрідність та основні риси міфологічного мислення. Міф і міфологія. Особливості міфологічної свідомості за Л. Леві-Брюлем.	1	1	3
3	Тема 4. Античність як тип культури Самостійна робота: Головні культурні здобутки цивілізацій Стародавнього Сходу (Єгипет, Месопотамія, Індія, Китай). Образ героя в давньогрецькій культурі.	2	1	3
4	Тема 5. Витоки української культури Самостійна робота: Дослов'янське населення України та його культура.	2	1	3
5	Тема 6. Культура європейського Середньовіччя	2	1	4

	<p>Самостійна робота: Християнство як світоглядна основа візантійської культури. Феномен народного християнства. Особливості народного світогляду в добу Середньовіччя. Середньовічний героїчний епос: «Пісня про Нібелунгів», «Пісня про Роланда», легенда про Тристана та Ізольду.</p>			
6	<p>Тема 7. Культура Середньовічної Русі</p> <p>Самостійна робота: Галицько-Волинська держава як політичний і культурний спадкоємець Києва. Аналіз давніх вірувань українців у творчості І. Огієнка. Двоєвір'я як один із елементів трансляції колективних споминів.</p>	2	1	4
7	<p>Тема 8. Культура європейського Відродження</p> <p>Самостійна робота: Світоглядні підвалини ренесансної культури. Образ людини та Бога в культурі Відродження. Світоглядні передумови, своєрідність прояву та наслідки ренесансної демономанії. Дияволізм і дегуманізація людини в період Ренесансу.</p>	2	1	4
8	<p>Тема 9. Українська культура XIV-XVI ст.</p> <p>Самостійна робота: Розвиток національно-культурного та релігійного життя в Україні у XIV–XVI ст. Становлення української літературної мови у період Відродження (за роботами І. Огієнка). Народне малярство періоду Відродження.</p>	2	1	4
9	<p>Тема 10. Культура Нового часу та доби Просвітництва</p> <p>Самостійна робота: Класичний театр та драматургія XVII ст. Караваджизм. Міф як знаряддя влади (Б. Фонтенель). Ідейні витоки та своєрідність стилю рококо. Основні принципи світського гуманізму.</p>	2	1	4

10	<p>Тема 11. Феномен бароко в українській культурі</p> <p>Самостійна робота: Особливості розвитку архітектури й образотворчого мистецтва Козацької доби. Ірраціоналізм українського бароко. Етичні цінності доби українського бароко. Просвітництво в Україні.</p>	2	1	4
11	<p>Тема 12. Західноєвропейська культура XIX століття</p> <p>Самостійна робота: Рецепції романтизму в європейському мистецтві. Імпресіонізм в живописі: Едуард Мане, Клод Оскар Моне, П'єр Огюст Ренуар, Едгар Дега. Музичний імпресіонізм: Клод Дебюссі. Академізм як стиль та напрям європейського мистецтва XIX ст.</p>	2	1	4
12	<p>Тема 13. Українська культура XIX століття</p> <p>Самостійна робота: Розвиток філософської освіти в Харківському університеті та її вплив на українське відродження. Творчість Маркіяна Шашкевича. «Руська трійця», «Русалка Дністровая». Український іконопис XIX ст. Національно-політичний світогляд Т. Шевченка.</p>	2	1	4
13	<p>Тема 14. Основні напрями розвитку української та європейської культури XX – початку XXI століть</p> <p>Самостійна робота: Загальні тенденції розвитку культури у XX ст. Модернізм і постмодернізм. Футуризм у мистецтві та літературі. Феномен масової культури. Кіч і андеграунд. Основні принципи культурної політики більшовиків в Україні. «Розстріляне Відродження». «Березіль» та роль Л. Курбаса в розвитку театрального мистецтва. Початки кіномистецтва в Україні. О. Довженко. Феномен шістдесятництва.</p>	2	2	4

	Підсумкова контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	28	14	48

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **48 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Історія світової культури: Навч. посіб. / Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2010. 400 с.
2. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. 3-тє видання. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 584 с.
3. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А.Є. Конверського. Харків: Фоліо, 2013. 863с.
4. Культурологія: українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / [М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. М. Семашко та ін.]; за ред. М. М. Заковича. 4-тє вид., випр. і допов. Київ: Знання, 2009. 567 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: «АртЕк», 1998. 728 с.
6. Семчишин М. Тисяча років української культури (Історичний огляд культурного процесу). Нью Йорк: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1985. 550 с.

Додаткова:

1. Андерсон Б. Уявлена спільнота. Націоналізм. Антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. [2-ге вид. перероб. і доп.] К. : Смолоскип, 2000. С. 333-342.
2. Белічко Ю.В. Українське радянське мистецтво періоду громадянської війни. ДО.:Мистецтво, 1982.183 с.
3. Бурдо Н. Б., Вщейко М. Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. Харків; Фоліо, 2007. 451 с.
4. Винайдення традиції / Пер. з англ., наук. ред. М. Климчук ; ред. Е. Гобсбаум, Т. Рейнджер. К. : Ніка-Центр, 2005. 448 с.
5. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм. Антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ.ред. Л. Білик. [2-ге вид. перероб. і доп.] К. : Смолоскип, 2000. С. 156-169.
6. Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники : опыт церков.-ист. исследования. В 2 т. Т. 1. Киев : тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1898. Т.1. 559 с.
7. Грушевський М. С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / М. С. Грушевський ; [редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін.]. Київ : Наукова думка, 1991–2000. Т. 1. – 1994. С. 21-365.
8. Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні в XVI–XVII віці. Київ : друк. С. В. Кульженко в Києві, 1912. 248 с.

9. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя. Тотемна система в Австралії. К.: Юніверс, 2002. 420 с.
10. Єрошкіна О.О. Епоха бароко. Навчальний посібник. Харків: Харківський національний університет міського господарства (ХНУМГ) ім. О. М. Бекетова, 2017. 123 с.
11. Єфремов С. О. Історія українського письменства. К.: Femina, 1995. 538 с.
12. Жаборюк А. А. Український живопис останньої третини ХІХ – початку ХХ століття. К.; Одеса: Либідь, 1990. 312 с.
13. Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в ХVІ–ХVІІІ ст. Київ : Наукова думка, 1983. 178 с.
14. Знойко О. Міфи Київської землі та події стародавні. К.: Молодь, 1989. 304 с.
15. Іларіон (Огієнко І.; митрополит) Дохристиянські вірування українського народу : історично-релігійна монографія. Київ: Обереги, 1992. 424 с.
16. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури ХVІ–ХVІІІ ст. / Я. Д. Ісаєвич; Ін-т сусп. наук Львів. ордену Леніна держ. ун-ту ім. І. Франка. Київ: Наук. думка, 1966. 248, [3] с.
17. Історія європейської цивілізації. Греція / За ред. У. Еко. К.: Фоліо, 2019. 1168 с.
18. Історія європейської цивілізації. Рим. / За ред. У. Еко. К.: Фоліо, 2017. 1040 с.
19. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Варвари. Християни. Мусульмани / За ред. У.Еко. К.: Фоліо, 2018. 704 с.
20. Історія Європейської цивілізації. Середньовіччя. Собори. Лицарі. Міста. / За ред. У. Еко. К.: Фоліо, 2018. 672 с.
21. Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 1994. С. 3-167.
22. Історія української філософії. Навч. посібник. / Русин М.Ю., Огородник І.В. та ін. К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. 591 с.
23. Костомаров М. Слов'янська міфологія. К.: Либідь, 1994. 384 с.
24. Крип'якевич І. Історія України. Львів: Світ, 1990. 520 с.
25. Леві-Строс К. Первісне мислення / Пер. з фр., вст. слово та примітки С. Йосипенка. К.: Укр. Центр духовної культури, 2000. 324 с.
26. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе : в 2 т / [пер. з англ. М. Базік, У. Гавришків, Я. Грицака та ін.]. К.: Основи, 1994. Т.1. С. 173-191.
27. Лисяк-Рудницький І. Каразин і початки українського національного відродження. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе : в 2 т / [пер. з англ. М. Базік, У. Гавришків, Я. Грицака та ін.]. К.: Основи, 1994. Т.1. С. 203-220.
28. Лисяк-Рудницький І. Формування українського народу і нації (Методологічні зауваги). Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. В 2-х тт. К.: Основи, 1994. Т.1. С. 11-27.

29. Ліотар Ж.Ф. Ситуація Постмодерну. Філософська і соціологічна думка. 1995. Вип. 5-6. С. 15-38.
30. Лютий Т. Культура принад і спротиву. К.: Темпора, 2020. 576 с.
31. Макаров А.М. Світло українського бароко. Київ: Мистецтво, 1994. 288 с.
32. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. Нью-Йорок: країнський Народний Університет Організація Оборони Чотирьох Свобід України; Спілка Української Молоді Америки, 1954. 81 с.
33. Міляєва Л., Гелитович М. Українська ікона XI–XVIII століть. Київ : Духовна спадщина України, 2007. 525 с.
34. Міфологія. Вірування та легенди стародавніх греків і римлян [Текст] / Я. Парандовський ; пер. з пол. О. Ленік. Київ : Молодь, 1977. 232 с.
35. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; Редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін. Київ: Інтертехнологія, 2006. 1054с.
36. Нічик В. М., Литвинов В. Д., Стратій Я. М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні (XVI – початок XVII ст.). К.: Наукова думка, 1990. 382 с.
37. Овсійчук В. А. Майстри українського бароко : Жовківський художній осередок. Київ: Наукова думка, 1991. 400 с.
38. Огієнко І. Історія української культури: коротка історія культурного життя українського народу. Вінніпег, Товариство «Волинь», 1970. 272 с.
39. Ортега-і-Гасет Х. Бун мас. Нью-Йорк: Видання ООЧСУ, 1965. 158 с.
40. Откович В. Народна течія в українському живопису XVII–XVIII ст. Київ : Наук. думка, 1990. 96 с.
41. Піщанська В. М. Релігійно-естетичний синкретизм духовної культури українського козацтва : монографія. Дніпро : Інновація, 2017. 312 с.
42. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури. К.: Знання, 2000. 359 с.
43. Полонська-Василенко Н. Історія України. Т. 1 (до половини XVII сторіччя). Мюнхен, Українське видавництво, 1972. 591 с.
44. Рубан В. В. Образотворче мистецтво / Історія української культури у 5 т. К.: Наукова думка, 2005. Том 4. Книга 2. 1293 с.
45. Степовик Д. Історія української ікони X–XX ст. Київ: «Либідь», 2004. 440 с.
46. Столярчук Н. Український авангард ХХ ст. Луцьк : Вежа-Друк., 2015. 180 с.
47. Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський аналіз). К.: Вадекс, 2013, С. 171-230.
48. Субтельний О. Україна: історія. К.: Либідь, 1991. 512 с.
49. Тайлор Э. Б. Первобытная культура: Пер. с англ. М.: Политиздат, 1989. 573 с.
50. Толочко П. Київська Русь. К.: Абрис, 1996. 360 с.
51. Українська і зарубіжна культура. Навчальний посібник / Під заг. ред. Заболоцької К. В. Донецьк: «Східний видавничий дім», 2001. С. 79-102.

52. Українська культура : лекції за редакцією Дмитра Антоновича / упор. С. В. Ульяновська; вст. ст. І. М. Дзюби; перед. сл. М. Антоновича. Київ: Либідь, 1993. 592 с.
53. Українське бароко та європейський контекст: Архітектура, образотворче мистецтво, театр і музика. К.: Наукова думка, 1991. 256 с.
54. Федорук О.К. (за ред.) Українське бароко та європейський контекст. Київ: Наукова думка, 1991. 274 с.
55. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. К.: Вища шк. Вид-во при Київ. ун-ті, 1981. 234 с.
56. Чижевський Д. Українське літературне бароко. Київ: Обереги, 2003. С. 331-342.
57. intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and Organization Review*, 2007. № 3, P. 335–371. doi:10.1111/j.1740- 8784.2007.00082.x.
58. Ang, S., Van Dyne, L., & Koh, C. S. K. The measurement of cultural intelligence: Paper presented at the Annual Meeting of the Academy of Management. New Orleans, LA. 2004.
59. Earley P. C., & Ang S. Cultural intelligence: Individual interactions across cultures. Palo Alto, CA: Stanford University Press. 2003. 400 p.
60. Gardner H. Multiple intelligences: Theory in practice. New York, NY: Basic Books, 1993. 320 p.
61. Heckmann F. Integration von Migranten. Einwanderung und neue Nationenbildung. Wiesbaden : Springer Fachmedien, 2015. 309 S.
62. Hoyan I., Kryvda, N., Storozhuk Sv., Fedyk O. Worldview And Ideological Priorities Of Modern Society: Ukrainian And Euro-Atlantic Context. *Ideology and Education in Post-Soviet Countries*. 2019, № 2(13), P.91–109.
63. Ryan, R. M., & Deci, E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychology*, 2000. № 55. P. 68–78. doi: 10.1037/0003-066X.55.1.68
64. Sternberg R.J., & Detterman D. K. What is intelligence? Contemporary viewpoints on its nature and definition. Norwood, NJ: Ablex, 1986. 173 p.